

رازِ پایدگی

تاریخ هخامنشیان. تألیف گروهی از مؤلفان. ویراستاران: هلن سانیسی وردنبورخ و آملی کورت. ترجمه مرتضی ثاقب‌فر. تهران: انتشارات توس، ۱۳۸۸. ج ۸ (۲۹۷۹ ص). مصور، جدول، نقشه.

«راز پایدگی» یکی از مهم‌ترین جوانب تاریخ این سرزمین را تشکیل می‌دهد و شاید هم مهم‌ترین جنبه آن را؛ سرزمینی که به رغم دست و پنجه نرم کردن با

انبوهی از مخاطرات داخلی و خارجی در طول تاریخ چند هزار ساله خود، به هر حال و به رغم پشت سر گذاشتن مجموعه‌ای از دشواری‌های کمر شکن، توانسته است رشته را از جایی که گسسته شده، از نو در دست گرفته، دوام و استمرار را رقم زند که آن را «راز پایدگی» ایران نام نهاده‌اند.

امپراتوری هخامنشی را می‌توان شالوده اصلی این عمارت دانست که به رغم گزند روزگار هنوز هم به نوعی پابرجای است؛ مجموعه گرانقدر تاریخ هخامنشیان که در ادامه به چگونگی شکل‌گیری و تدوین آن اشاره خواهد شد و هم‌چنین همّت والای مرتضی ثاقب‌فر در ترجمه و پایمردی انتشارات توس در حمایت از یک چنین طرحی، خود نشان دیگری است از این سرسختی و استواری.

در یادداشتی که در سایت دانشگاه میشیگان در رثای هلن سانیسی، بنیان‌گذار این مجموعه، منتشر شد در اشاره به دشواری‌های کار از «سال‌های سخت دهه ۱۹۸۰ و اوایل دهه ۱۹۹۰» یاد شده است که در خلال آن «... سیاست‌های بین‌المللی بر کار غیرایرانیان در ایران و حتی کار خودشان در مورد ایران، پرده‌ای سیاه افکنده بود...»^۱ دوره‌ای که در خود ایران نیز بی‌مهری و ستیزه با این میراث کهن در نقطه اوج خود بود، و آن نیز به گونه‌ای که رسم و روال این سرزمین است، بگذرد.

در معرفی این مجموعه تا زمانی که کارشناسان و صاحب‌نظران کار، آستین همّت بالازده و وارد بحث شوند، به انتخاب و ترجمه بخشی از مقاله آملی کورت در مورد زندگی و آثار دوست و همکارش هلن سانیسی^۲ اکتفا شد که نحوه شکل‌گیری این کار سترگ را توضیح می‌دهد و همچنین اشاره‌ای به ابواب مختلف کار که در انتهای این نوشته می‌آید.

ک. ب

مسائل ناشی از تفسیر گونه‌های متنوعی از منابع موجود در باب تاریخ هخامنشی، و سوسه جانانداختن این داده‌ها در چارچوب‌های برگرفته از روایات یونانی و ایستایی حاصل از یک چنین رویکردی که در را بردک و فهم تاریخی این پدیده می‌بندد باعث آن شد که هلن سانیسی بعد از انتصاب به کرسی تاریخ باستان دانشگاه گروتینگن (هلند) به تأسیس یک رشته کارگاه تاریخ هخامنشی اقدام کند. این کارگاه‌ها که در سال ۱۹۸۰ در کزنینگن و با گروه کوچکی از پژوهشگران هلندی (و یک آلمانی) آغاز شد از سال

۱۹۸۳ به صورت یک رخداد سالانه درآمد که به تدریج موجب گرد آمدن طیف متنوعی از پژوهشگران گشت که از نقاط مختلف جهان و با تخصص‌هایی مرتبط با موضوع گرد هم می‌آمدند. در پی اجلاس ۱۹۸۳، هلن سانیسی برای ترتیب نشست‌های بعدی آملی کورت را نیز به همکاری فراخواند. برنامه‌هایی که آن دو در ۱۹۸۴ طرح کردند به برگزاری شش کارگاه دیگر منجر شد که در خلال آن‌ها مجموعه‌ای از مضامین کلی موضوع تحقیق و بررسی قرار گرفت: تاریخ‌نگاری یونانیان درباره ایران، مسائل روش‌شناختی، حضور امپراتوری و تأثیر آن بر قلمروهای تابعه، چگونگی شکل‌گیری روایت‌های اروپایی از تاریخ هخامنشی، آثار و دوره‌بندی‌های تاریخی هخامنشی به روایت سفرنامه‌ها از جمله این مضامین بودند. آخرین کارگاه در سال ۱۹۹۰ در دانشگاه آن آرپور میشیگیان برگزار شد؛ دیگر نشست‌ها به استثنای یکی - اجلاس ۱۹۸۵ بنیاد واربورگ، دانشگاه لندن - در گروتینگن تشکیل شدند. نحوه برگزاری این کارگاه‌ها مهم بود: هر کارگاه بر موضوع خاصی تأکید داشت که در یک یادداشت مقدماتی خاطر نشان می‌شد و بیشتر در مورد آن با شرکت‌کنندگان در کارگاه مشورت لازم به عمل می‌آمد. تمام مقاله‌ها قبلاً در میان شرکت‌کنندگان توزیع می‌شد از این رو یک روز و نیمی که به جلسات کارگاه اختصاص داشت صرفاً به بحث و بررسی می‌گذشت. تعداد شرکت‌کنندگان نیز از سی نفر تجاوز نمی‌کرد. ماحصل کار فوق‌العاده پربار بود: در میان گذاشتن اطلاعات و رویکردها با عبور از حد و حدود گرایش‌های مختلف و ایجاد شبکه‌ای از پژوهشگران که همگی دغدغه خاطر مشترکی داشتند به یک بازنگری اساسی در مورد تاریخ هخامنشی و شیوه‌های نگاه به آن منجر شد. به غیر از دو کارگاه اولیه، ماحصل دیگر کارگاه‌ها - تاریخ هخامنشی، ۱ تا ۸، لیدن، ۹۴ - ۱۹۸۷ - منتشر شدند. از شرکت‌کنندگان خواسته شده بود که در تحریر نهایی مقالاتشان

از شرکت‌کنندگان پُرنفوذ کارگاه‌ها بوده است و هم‌چنین بازنگری‌هایی که سوزان شروین - وایت و آمیلی کورت در تاریخ امپراتوری سلوکی به عمل آورده‌اند (۱۹۸۷ و ۱۹۹۳). انتخاب هلن سانیسی برای احراز کرسی هلندی دانشگاه ان آرپور میثیگان (۹۰-۱۹۸۹) و به دنبال آن انتصابش به ریاست کرسی تاریخ باستان دانشگاه اوترخت در بهار ۱۹۹۰ و انتخاب بعدی او به عضویت در شورای مطالعات هلند خود نشانی بود در قدرشناسی از دستاوردهایش؛ که عبارت باشد از تعیین جایگاهی برای تاریخ هخامنشی از طریق کارگاه‌ها «در نقشه» در مقام عاملی مهم و جهانی در فهم و درک تاریخ هزاره نخست قبل از میلاد.

عناوین مجلدات منتشر شده تاریخ هخامنشیان به قرار ذیل است: ۱. منابع، ساختار و نتیجه‌گیری؛ ۲. منابع یونانی؛ ۳. روش و نظریه؛ ۴. مرکز و پیرامون؛ ۵. ریشه‌های سنت اروپایی؛ ۶. آسیای صغیر و مصر، فرهنگ‌های کهن در یک شاهنشاهی نوین؛ ۷. از نگاه مسافران؛ ۸. تداوم و تغییر.

۱. به نقل از: www.ur.umich.edu/9900/jun19-00/31.htm
 2. Amélie Kuhrt, "Sancisi - weerdenburg, Helen", *Encyclopaedia Iranica*. mht.

مباحث مطرح در خلال نشست‌ها را مدّ نظر داشته باشند. کتب فوق‌الذکر هشت مجلد اولیه از مجموعه تاریخ هخامنشی را تشکیل می‌دهند که پنج مجلد دیگر نیز به دنبال داشت: ام. بی. گریسون و ام. سی. روت، ۱۹۹۶/۹۸، *مطالعاتی درباره مهرهای پرسپولیس* (جلد ۹)؛ پ. برایان، ۱۹۹۶، *تاریخ امپراتوری ایران*، پاریس (جلد ۱۰)؛ ام. بروسیوس و ای. کورت (گردآوری)، ۱۹۹۸، *پژوهش‌هایی در تاریخ ایران: مقالاتی به یاد دیوید ام. لوئیس* (جلد ۱۱)؛ دی. کاپتان، ۲۰۰۳، *مهرهای داسکیلون* (جلد ۱۲). یکی از آخرین مجلدات این مجموعه کتابی است مشتمل بر مقالاتی از شرکت‌کنندگان در کارگاه‌های پیشین - از دانشجو گرفته تا همکار - که به یاد خود هلن سانیسی منتشر شده است: و. هنکلن و آ. کورت (گردآوری)، یک چشم‌انداز ایرانی: رساله‌هایی به یاد هلن سانیسی، ۲۰۰۳ (جلد ۱۳). جلد چهاردهم را بررسی مهمی تشکیل خواهد داد در مورد دین ایران که آن را ووتر هنکلن تحت سرپرستی هلن سانیسی آغاز کرده بود (خدایان دیگری که هستند، رساله دکترای، لیدن، ۲۰۰۶).

این کارگاه‌ها در تعیین سرفصل‌های جدیدی برای تحقیق پیرامون تاریخ امپراتوری هخامنشی تأثیر مهمی داشته و کماکان دارند؛ تأثیراتی که به نوبت خود بر ارزیابی مجدد از اسکندر کبیر و دوره هلنی تاریخ خاورمیانه نیز مؤثر بوده‌اند. این را برای مثال می‌توان در وجود بررسی‌های متعدد پیر برایان ملاحظه کرد که یکی

انتشارات فرهنگ تارا
 منتشر کرده است:

مهم‌ترین اثرهای انتشارات فرهنگ تارا عبارتند از:

- چاپ چهاردهم: *معماره انرژی انگلستان* (نظارت بر طراحي و معماری)
- چاپ چهارم: *هنر آسیری صحنه*
- چاپ سوم: *زندگی‌های اندیشه‌های (مهارت‌های ساز)*

مرکز پخش: مروارید خیابان انقلاب، روبه‌روی دانشگاه تهران
 تلفن: ۶۶۴۰۱۸۶۶ - ۶۶۴۱۴۰۶۶ - ۶۶۶۶۷۸۸

چاپار
پیشرو در ارائه خدمات کتابداری و اطلاع‌رسانی

- فروش تجهیزات کتابخانه‌ای (لوازم چوبی، کاغذی و فلزی) با کیفیت مطلوب و استاندارد
- تهیه منابع اطلاعاتی (کتاب، نشریه، نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای) داخلی و خارجی
- ارائه خدمات فهرستنویسی، نمایه‌سازی، چکیده‌نویسی و آماده‌سازی منابع اطلاعاتی
- طراحی و راه‌اندازی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی

آدرس: تهران - خیابان ولیعصر (عج) - پلاک ۱۱
 میدان ولیعصر (عج) بعد از تقاطع خیابان (رشتت)
 کوچه شهید نوربخش - پلاک ۴۰ - تلفن: ۸۸۸۹۹۶۸۰ - ۸۸۹۰۳۷۹۸
www.chaparlib.com